

Egzersizde Vücut sıvıları ve Elektrolit Dengesi

Prof.Dr.Çiğdem ALTINSAAT

Isı Yapımı

(Isı yapımı = Kaybedilen ısı + depolanan ısı)

veya

$Isı = 16.8 O_2 + 5.0 CO_2 - 1.2$ idrarla kaybedilen N

Spesifik dinamik aksiyon (SDA) = Beslenme sonrası oluşan ısı

Beden Isısı

■ <u>Beden Isısı</u>	<u>°C</u>
■ Fil	35.5
■ Aygır	37.6
■ Kısırak	37.8
■ Eşek	37.4
■ Sütçü inek	38.6
■ Kedi	38.6
■ Köpek	38.9

Isı Kaybı

Buharlaşma dışında oluşan ısı kaybı (Hissedilebilir ısı kaybı)

: radiation - transfer along temperature gradient

♫ Konduksiyon : dokulardan dokulara veya çevreye doğru doğrudan değide bulunma ile ısı transferi

♫ Konveksiyon : Kan dolaşımı aracılığı ile beden ısısından daha dūřuk evre ısısı olduğunda özellikle hava akımının deriden ısıyı uzaklaştırmasıdır.

♫ Radyasyon : Isının fiziksel değinin olmadığı cisimler arasında hareketidir. evre ısısına ve havanın hareketine bağlı olarak

Egzersizde Vücut Isısı

- Besinlerin ara metabolizmasında serbestleyen enerjinin hemen tümü vücut ısısına dönüşür.
- Kaslarda kasılma sırasında besinlerden elde edilen enerjinin kullanılması sırasında en iyi koşullarda bile verim % 20-25 dir.

- Isı oluşumu sırasında çevre ısı da yüksek ve rutubet de varsa, terleme mekanizması oluşan ısıyı bertaraf edemez. Ölümlerle sonuçlanabilecek sıcak çarpması olayı görülür.

Isı Kaybı

Buharlaşma ile ısı kaybı

(Evaporatif, Hissedilemeyen ısı kaybı)

: Çevrenin nemine de bağlı olarak bedenden uzaklaşan

: Deri yolu ile buharlaşma (terleme)

: Hızlı solunum yoluyla buharlaşma (panting) dakikada 120-140 solunum veya yüzeysel solunumda burun yolu ile ısı kaybı gerçekleşir (kondüksiyon, konveksiyon, evaporasyon)

Buharlaşma yoluyla serinleme

- Isının hızlı soluma yolu ile ayılması
- Polipne and salya artışı
- Refleks arkı veya merkezi etki ile (hipotalamus) düzenlenir.
- Köpek, kedi, tavuk gibi hiç ter bezi bulundurmayan hayvanlarda bu yol kullanılır.
- Koyun ve keçilerde sığırlara göre daha işe yarar bir yoldur.

Terleme

- ➡ **Deri yoluyla buharlaşma ile kaybedilen her 1 gr su 0.58 cal uzaklaşmasına neden olur.**
- ➡ **Hissedilmeyen su kaybı 50 ml/hr olduğunda 29 cal lik bir ısı uzaklaştırılmış olur.**
- ➡ **Ter bezleri**
  - ➡ **Ekrin bezler (kolinerjik sempatik sinirlerle kontrol edilir, insan)**
  - ➡ **Apokrin bezler: hayvanlarda, atlarda : sempatik uyarım ve epinefrin**

Terleme

- ☰ **Sempatik sinirler uyarıldığında oluşumu artar**
- ☰ **Terde; HCl, üre, laktik asit, K⁺ içeren ter, ter bezleri kanallarından dermis ve epidermise açılır.**
  - elektrolitler
  - glikoprotein – terin tüyler arsına tam yayılması için deterjan görevi görür.

Çok terleme: yüksek NaCl kaybı

Az terleme : az NaCl kaybı

Terleme

- ☞ Yüksek ısı kan ısısında çok az da olsa yükselmeye neden olacaktır.
- ☞ Derideki ısı reseptörleri ile başlayan refleks yayı, hipotalamusta bulunan ısı düzenleme merkezlerini uyaracaktır.
- ☞ Atta : sempatik sinirler ve epinefrin salınımı,
- ☞ Sığırdada : çevre ısısında artış,
- ☞ Köpekte : terleme önemsizdir
- ☞ İnsan : terleme ile ısı kaybı iyi gelişmiştir.

Isı stresi altında fizyolojik değişimler

- ❏ Periferde öz. deride vazodilatasyon sağlanır :
  - ❏ buharlaşma dışındaki serinletme mekanizmaları
  - ❏ Vazokonstriksiyon inhibe edilir.
  - ❏ Ruffini organ (termoreseptör) uyarılması
- ❏ Kulak, Subkutan bölge ve kılsız alanlarda;
  - ❏ Arteriyovenöz şantlarda kılcal damarlarda by pass yollar oluşur.
- ❏ Bradikinin salınımı : vazodilatasyon, buharlaşma dışı serinlemeyi sağlar.

- ☾ Deri ve solunum yolu ile buharlaşma
- ☾ Isı $> 32^{\circ} \text{C}$: bu yol % 75 artış gösterir.
- ☾ Çevre ısı çok arttığında terleme dışı serinletme mekanizmaları pek işe yaaramaz.
- ☾ Rektal ısı iyi bir göstergedir.

SICAK ÇARPMASI

■ Belirtiler

- Yüksek beden ısısı, kalp atım hızı ve solunum hızında artış görülür.
- Solunum hızının yüksek kalması ile birlikte kalp atım hızı azalmaya başlamışsa , tehlike azalmıştır denilebilir.

SICAK ÇARPMASI

- Dayanıklılık tipi atletik aktivite sırasında normal ortam koşullarında dahi beden ısısı 3- 4°C artar. Aşırı sıcak ve nem bu artışın daha fazla olmasına neden olur.
- Bu düzeye yükselen ısı dokularda ve beyinde istenmeyen haraplayıcı olayların ortaya çıkmasına neden olabilir.

SICAK ÇARPMASI

- **Sıcak ve nemli iklimlerde,**
  - **Deriye sağlanan kan miktarı artacağından kaslara olan kan akımı azalabilir**
    - **Daha kısa sürede yorgunluk gerçekleşir.**
  - **Nem oranının yüksek olması buharlaşmayı azaltır.**
    - **Su ve elektrolit kaybı artar**
    - **Azalan aerobik kapasiteyi kompanse edebilmek için hız azaltılır.**